

УДК 35.01 (477)

DOI: 10.15587/2523-4153.2021.241647

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ: ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД

А. С. Мідіна, О. В. Орел

How to cite:
Мідіна, А., Орел, О. (2021). Government mechanisms in the activities of the national guard of Ukraine: an organizational and legal approach. ScienceRise: Juridical Science, 3 (17), 22–25. doi: <http://doi.org/10.15587/2523-4153.2021.241647>

The article is devoted to a comprehensive study of the organizational and legal foundations of public administration mechanisms in the activities of the National Guard of Ukraine. The arsenal of features of the mechanisms of state administration is outlined both in the executive authorities in general and in the National Guard of Ukraine in particular. It is noted, that it is advisable to consider these features as forms of ensuring their activities. Namely: organizational and structural, regulatory and legal, theoretical and methodological, and the like.

The scientific approach to the classification of factors of influence and characteristics of personnel management (personnel of the National Guard of Ukraine) as a powerful potential of our country has been improved. By the nature of the managerial impact, the following factors have been identified: direct (legal regulation, public administration) and indirect (democratization, management optimization, etc.) factors. In terms of functional content - organizational and legal, motivational, innovative, social, financial.

Attention is focused on the factors of influence and the features of personnel management (personnel of the National Guard of Ukraine) as a powerful potential of our country. Namely, the author's vision of the general principles of the National Guard of Ukraine as a subject of countering threats to the national security of Ukraine has been formulated by defining: "The National Guard of Ukraine, being a participant in legal relations in the field of countering threats to the national security of Ukraine, carries out activities, regulated by the norms of military, public and administrative law, is based and changes depending on public and administrative legal regimes; has the powers, defined by law to identify, prevent, destroy and reduce the negative impact of the aggressor"

Keywords: *organizational and legal framework, mechanisms of public administration, National Guard of Ukraine, personnel management (personnel of NGU)*

© The Author(s) 2021

This is an open access article under the Creative Commons CC BY license hydrate

1. Вступ

Розвиток сектору безпеки та оборони України характеризується новим етапом реформ, які здійснюються з урахуванням європейських та євроатлантичних стандартів, сприяють виявленню існуючих проблем, дають змогу підвищити потенціал та створити ефективний, комплексний та багатофункціональний державний інструментарій для забезпечення національної безпеки країни. Дослідження змісту й особливостей діяльності Національної гвардії України (далі – НГУ), як суб'єкта сектору безпеки та оборони України, розкриття її місця і ролі в системі правоохоронних органів України, визначення її адміністративно-правового статусу, організаційних, правових та інших аспектів діяльності, безпосередньо впливає на наукові пошуки в зазначеній сфері та дає підґрунтя для широкої академічної дискусії щодо пошуків найбільш виваженого і збалансованого бачення майбутнього розвитку цього військового формування, що і зумовлює актуальність досліджуваних питань.

Враховуючи значний перелік законодавчо закріплених завдань, функцій та повноважень, покладених на НГУ, залишається досить широке коло проблем і прогалин, що потребують вирішення шляхом комплексного дослідження механізмів державного управління в діяльності НГУ з позицій змінених умов сучасного розвитку України. Саме тому теоретична розробка обраної теми, її наукова новизна, значущість та актуальність у нових реаліях сьогодення набувають особливого змісту та значення.

2. Літературний огляд

Науково-теоретичне підґрунтя роботи становлять наукові праці вчених у галузі теорії держави та права, адміністративного, конституційного, інших галузей права. Так, слушно послатися на висловлення В. Авер'янова, який вважає, що механізм державного управління – це сукупність відповідних державних органів, організованих у систему для виконання цілей (завдань) державного управління відповідно до їх правового статусу, та масив правових норм, що регламентують організаційні засади та процес реалізації вказаними органами свого функціонального призначення. Звідси складовими елементами зазначеного механізму є:

1) система органів виконавчої влади;

2) сукупність правових норм, що регламентують як організаційну структуру системи органів виконавчої влади, так і процеси її функціонування та розвитку [1, с. 43].

У той ж час О. Кравченко вважає, що механізм державного управління – це сукупність форм, засобів, методів, правових, організаційних, адміністративних, мотиваційних та інших заходів держави, спрямованих на забезпечення динамічного розвитку суспільства [2].

На думку М. Васильєвої, механізм державного управління можна визначити як систему процедур державного управління, які формують управлінське рішення чи правила його прийняття і реалізації. Механізм державного управління являє собою єдину систему, яка, у свою чергу, складається з конкретних управлінських механізмів [3].

В. Бакуменко та Д. Безносенко зазначають, що механізми державного управління – це практичні заходи, засоби, важелі, стимули, за допомогою яких органи державної влади впливають на будь-які суспільні відносини з метою досягнення поставлених цілей [4, с. 12].

На думку Л. Акімової, механізм державного управління варто розуміти як сукупність важелів, засобів, стимулів, які використовує країна для досягнення певних економічних результатів у суспільно важливих сферах розвитку суспільства [5, с. 77].

Проте вказані роботи не розкривають змісту організаційно-правових засад механізмів державного управління в діяльності Національної гвардії України, що створює нішу для подальших наукових досліджень.

3. Мета та задачі дослідження

Мета дослідження полягає у встановленні, на підставі узагальнення теоретичних положень юридичної науки, норм чинного законодавства України і практики його застосування, сутності та особливостей механізмів державного управління в діяльності НГУ, а також формулюванні пропозицій та рекомендацій щодо їх подальшого вдосконалення з урахуванням вітчизняного та світового досвіду.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити наступні основні завдання:

– сформулювати авторське бачення загальних засад діяльності НГУ як суб'єкта протидії загрозам національній безпеці України;

– розкрити особливості механізмів державного управління в органах виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема, сформулювати пропозиції в частині їх покращення в означеній сфері;

– розкрити чинники впливу та особливості управління персоналом (особовим складом НГУ) як могутнім потенціалом нашої країни;

– виокремити основні напрями та форми міжнародного співробітництва в системі органів виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема, як важливого чинника вдосконалення механізмів державного управління.

4. Матеріали та методи

Комплексне дослідження, у вигляді літературного огляду, проведено за допомогою ресурсів вільного доступу (Academicjournals, Google Book Search, Google Scholar, SCISEARCH, Научная периодика Украины), а також повнотекстової бази даних ScienceDirect.

5. Результати дослідження

Світ характеризується постійно зростаючими можливостями. Тому пошук оптимальних варіантів здійснення механізмів державного управління як в органах виконавчої влади у цілому, так і НГУ зокрема є тривалим процесом в історії людства. У даному напрямку існує багато наукових праць і точок зору, але не всі підходи в тематиці дослідження можуть бути застосовані. Так, знаходячись на стадії постійного удосконалення та адаптації до сучасних умов політичного курсу євроінтеграції процес державного управління в Україні проходить стадію трансформації. При цьому не змінним елементом залишається організація органів виконавчої влади, що здійснюється на загальних і місцевих рівнях.

Поділяючи думку Р. Ларіна та О. Балуєва, щодо існування єдиної системи механізмів управління [6], ми можемо з упевненістю стверджувати, що органи виконавчої влади поділяються на вищі (уряд), центральні (міністерства, інші відомства) та місцеві (утворені органи виконавчої влади їхні «представництва») на відповідних територіях адміністрації, управління, комітети, відділи, департаменти). Характер взаємодії між ними визначає особливості форми правління.

Крім того, як відомо з нормативно-правових актів, Національна гвардія України є представником (суб'єктом) органів виконавчої влади. А Стратегія РНБО та Закон України «Про Національну гвардію України» вказує на те, що одним із факторів, який впливає на механізми державного управління є загрози національній безпеці, які поділяються на зовнішні та внутрішні.

У свою чергу, до зовнішніх загроз відносяться: воєнно-політична нестабільність, посягання на державний суверенітет України та її територіальну цілісність, злочинна діяльність проти миру та безпеки людства (поширення міжнародного тероризму), світова економічна криза та її безпосередні втрати тощо. До внутрішніх – не здатність еліти формувати та реалізовувати узгоджену стратегію розвитку країни, зрощення влади і бізнесу, високий рівень корупції, внутрішня політична нестабільність, економічні ризики, слабкість і неефективність інститутів державної влади тощо.

Повертаючись до механізмів державного управління та розуміння того, що Національна гвардія є представником (суб'єктом) органів виконавчої влади, ми можемо визначити особливості даного процесу. Так, вони полягають у ступені та характері управлінського впливу, функціональному змісті механізмів державного управління [7, 8]. Специфіку управління персоналом (особовим складом НГУ) визначає підпорядкованість.

Поняття «підпорядкованість» характеризує, як правило, найвищу організаційну залежність органу нижчого рівня від органу вищого рівня. Може мати різні ступені повноти (повну, часткову). Повна підпорядкованість (підлеглисть) передбачає наявність у вищого органу всіх або переважної більшості важелів керуючого впливу, включаючи вирішення щодо підлеглому органу: установчих питань, визначення правового статусу, кадрових питань, здійснення контролюючих функцій, отримання звітності тощо, застосування заходів відповідальності. Часткова – коли в організаційних відносинах наявні лише деякі із зазначених важелів.

При цьому чинниками впливу на управління персоналом (особовим складом НГУ) виступають: мотивація, авторитет (як керівника, так і підлеглому), організація робочого місця.

Також слід наголосити на тому, що досить вагомий вплив на можливості та спроможність ефективного функціонування механізмів державного управління в органах виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема здійснює міжнародна співпраця (регулярна цілеспрямована й координована спільна діяльність учасників міжнародних публічних відносин, що здійснюється на основі загально визначених принципів і норм міжнародного права та спрямована на узгодження їх інтересів для досягнення спільних цілей).

Формами міжнародної співпраці є: співробітництво в межах міжнародних організацій, співробітництво шляхом міжнародних угод, співробітництво шляхом міждержавних угод або союзів держав (ЄС), співробітництво в межах міжнародних конференцій. Напрямами – прийняття і реалізація договорів, що становлять міжнародну небезпеку, надання правової допомоги, розробка міжнародних норм і стандартів, що забезпечують захист прав людини у сфері охорони правопорядку, регламентування питань національної і міжнародної юрисдикції, міжнародна взаємодія [9, 10].

Таким чином, нагальна потреба для юридичної науки – дати відповідь на питання, які виникають в процесах державного управління щодо діяльності НГУ, оскільки наука і понині не дала однозначної відповіді.

В перспективах дослідження даної проблеми пропонуємо розглянути рівень юридичної відповідальності за порушення в сфері державного управління.

6. Висновки

1. Сформульовано авторське бачення загальної діяльності НГУ як суб'єкта протидії загрозам національній безпеці України визначенням: «Національна гвардія України, будучи учасником правовідносин у сфері протидії загрозам національній безпеці України, здійснює діяльність врегульовану нормами військового, публічного та адміністративного права, що ґрунтується і змінюється у залежності від публічних та адміністративно-правових режимів, має визначені законом повноваження щодо виявлення, відвернення, знищення та зменшення негативного впливу збоку агресора».

2. Особливості механізмів державного управління в органах виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема доцільно розглядати як форми забезпечення їх діяльності. А саме: організаційно-структурна, нормативно-правова, теоретично-методологічна, матеріально-технічного забезпечення тощо.

У залежності від ступеня управлінського впливу на органи виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема механізми державного управління можна поділити на: зовнішні, внутрішні, комплексні. До зовнішніх слід віднести: правове регулювання, публічне адміністрування. До внутрішніх – мотиваційний, організаційний. До комплексних – демократизація, оптимізація управління, іннова-

ційний, соціальний, фінансовий механізми. За функціональним змістом – організаційно-правовий, мотиваційний, інноваційний, соціальний, фінансовий.

3. Чинниками впливу на управління персоналом (особовим складом НГУ) виступають: мотивація, авторитет (як керівника, так і підлеглого), організація робочого місця.

4. Основними напрямками міжнародного співробітництва в системі органів виконавчої влади у цілому та НГУ зокрема, як важливого чинника вдосконалення механізмів державного управління, є: прийняття і реалізація договорів, надання правової допомоги, розробка міжнародних норм і стандартів, регламентування питань національної і міжнародної юрисдикції, міжнародна взаємодія. Формами – співробітництво в різних її межах міжнародного рівня.

Література

1. Авер'янов, В. Б. (1999). Державне управління в Україні. Київ, 266.
2. Кравченко, О. (2009). Теоретичні підходи до визначення поняття «механізм державного управління» Державне управління: удосконалення та розвиток, 3. Available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=56> Last accessed: 27.09.2021
3. Васильєва, М. В. (2003). Государственный финансовый контроль в управлении регионом. Волгоград, 182. Available at: <https://www.dissercat.com/content/gosudarstvennyi-finansovyi-kontrol-v-upravlenii-regionom>
4. Бакуменко, В. Д., Безносенко, Д. О. Виявлення комплексу проблем державного управління процесами європейської та євроатлантичної інтеграції України, розробка пропозицій щодо вдосконалення системи державного управління цими процесами. Київ: НАДУ; Центр навчання і дослідж. з європ. та євроатлантич. інтеграції України, 41.
5. Акімова, Л. (2018). Удосконалення основних складників механізму державного управління забезпеченням економічної безпеки України. Державне управління та місцеве самоврядування, 4 (39), 75–81.
6. Ларіна, Р. Р., Балуєва, О. В.; Дорофієнко, В. В. (Ред.) (2008). Державний механізм забезпечення інформаційної системи охорони здоров'я. Донецьк: ТОВ Цифрова типографія, 252.
7. Рудницька, Р. М.; Сидорчук, О. Г., Стельмах, О. М.; Лесечко, М. Д., Чемериса, А. О. (Ред.) (2005). Механізми державного управління: сутність і зміст. Львів: ЛІДУ НАДУ, 28.
8. Малімон, В. І., Дівнич, В. М. (2015). Співвідношення механізмів державного управління й механізмів державної підтримки. Право і суспільство. Частина 2. Адміністративне право і адміністративний процес, інформаційне право, фінансове право, 5, 127–133.
9. Агапова О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної гвардії України. Харків: ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 244.
10. Що сьогодні наближає Національну гвардію України до стандартів НАТО. Офіційний сайт Національної гвардії України. Available at: <http://app.shorthand.com/export/b109626892794e9f92eea73c7f197385/index.html> Available at: 27.09.2021

Received date 18.05.2021

Accepted date 24.06.2021

Published date 30.09.2021

Мідіна Анастасія Сергіївна, заступник командира патрульної роти по роботі з особовим складом, старший лейтенант, Військова частина 3005, вул. Семінарська, 22, Харків, Україна, 61093

Орел Оксана Вікторівна*, кандидат юридичних наук, доцент, полковник, начальник кафедри, кафедра правового забезпечення, Національна академія Національної гвардії України, майдан Захисників України, 3, м. Харків, Україна, 61001

*Corresponding author: Oksana Orel, e-mail: kafedra.tulz11@gmail.com